

Wymagania na oceny do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum „Zrozumieć przeszłość. Zakres rozszerzony” kl. 2

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. EPOKA ODRODZENIA						
1. Cywilizacje pozaeuropejskie	<ul style="list-style-type: none"> • Rdzenni mieszkańcy Ameryki • Majowie • Aztekowie • Inkowie • Religie cywilizacji prekolumbijskich • Cywilizacje Azji 	– stosuje pojęcie <i>Indianie</i> – wymienia trzy największe cywilizacje prekolumbijskie Ameryki oraz najbardziej rozwinięte cywilizacje Azji - wymienia przykłady osiągnięć Majów, Azteków i Inków	– stosuje pojęcia <i>okres prekolumbijski, inka</i> – lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie cywilizacje azjatyckie – identyfikuje postać Montezumy – charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów, Azteków i Inków – omawia cechy charakterystyczne cywilizacji Azji – wyjaśnia, jakie konsekwencje miała ekspansja europejska w Japonii	– stosuje pojęcia <i>Mezoameryka, klan, siogun</i> – lokalizuje w czasie powstanie (III w.) i upadek (IX–X w.) pierwszych miast– państw Majów, ekspansję Azteków (XV–XVI w.), rozkwit potęgi Inków (XVI w.) – wyjaśnia, jak doszło do zasiedlenia przez ludzi obu Ameryk – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i ich osiągnięcia – omawia organizację plemiennie-państwową Majów, Azteków i Inków – wyjaśnia okoliczności powstania państwa Wielkiego Mogoła w Indiach – przedstawia następstwa zjednoczenia Japonii w XVI w.	– stosuje pojęcie <i>politeizm astrobiologiczny</i> – identyfikuje postać Hideyoshiego Toyotomiiego – wyjaśnia, dlaczego Majów nazywano „Grekami Nowego Świata” – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich – omawia podobieństwa oraz różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków – omawia problemy polityczne Chin, Japonii i Indii w XVI i XVII w.	– porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z dokonaniem cywilizacji europejskiej w tym samym czasie – ocenia skutki ekspansji europejskiej w Azji

<p>2. Wielkie odkrycia geograficzne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wiedza o świecie w średniowieczu • Przyczyny odkryć geograficznych • Wyprawy Portugalczyków • Dotarcie do Ameryki • Wyprawy do Indii i Ameryki • Opłynięcie Ziemi • Znaczenie wielkich odkryć geograficznych 	<p>stosuje pojęcia <i>karawela</i>, <i>Nowy Świat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I wyprawę Kolumba (1492–1493), odkrycie drogi morskiej do Indii (1497–1498), I wyprawę dookoła świata (1519–1522)</p> <p>– identyfikuje postacie Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana</p> <p>– wymienia przyczyny odkryć geograficznych</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób odkrycia geograficzne zmieniły myślenie Europejczyków o świecie</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rekonkwista</i>, <i>karaka</i>, <i>handel lewantyński</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Przylądka Dobrej Nadziei (1488)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kierunki wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana</p> <p>– identyfikuje postacie Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego</p> <p>– charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych</p> <p>– omawia przebieg i następstwa wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana</p> <p>– omawia znaczenie wielkich odkryć geograficznych</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kwadrant</i>, <i>laska św. Jakuba</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni opłynięcie przez Portugalczyków Przylądka Zielonego (1446), wyprawę Ameriga Vespucciego (1500–1505)</p> <p>– identyfikuje postacie Izabeli Kastylijskiej, Ferdynanda Aragońskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na wyprawy odkrywcze</p> <p>– opisuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków</p> <p>– przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata</p>	<p>– identyfikuje postacie Paolo Toscanello, Giovanniego Caboto</p> <p>– lokalizuje w czasie opłynięcie przez Portugalczyków przylądka Bojador (1434)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Giovanniego Caboto (1497), odkrycie Brazylii (1500)</p> <p>– identyfikuje postacie Pedra Alvaresa Cabrala, Juana Sebastiana Elcaño</p> <p>– przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie</p> <p>– omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację wypraw odkrywczych</p>	<p>– ocenia znaczenie wyprawy Kolumba dla cywilizacji europejskiej</p> <p>– ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych</p>
<p>3. Ekspansja kolonialna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początek kolonizacji Nowego Świata • Podbój Meksyku • Kolonizacja Ameryki Południowej • Organizacja imperium hiszpańskiego w Ameryce • Początki kolonizacji Ameryki Północnej 	<p>– stosuje pojęcia <i>konkwistador</i>, <i>konkwista</i></p> <p>– lokalizuje w czasie podbój Meksyku (1519–1521), podbój Peru (1530–1533)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg posiadłości hiszpańskich i portugalskich w Ameryce</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>faktoria handlowa</i>, <i>eksterminacja</i>, <i>korsarstwo</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Tordesillas (1494)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Tordesillas</p> <p>– identyfikuje postacie Montezumy II, Atahualpy</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Metys</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Saragossie (1529)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Saragossie, kolonie angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce Północnej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego układy o podziale stref</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>encomienda</i></p> <p>– lokalizuje w czasie założenie Nowej Anglii (1643)</p> <p>– charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie</p> <p>– porównuje proces kolonizacji Ameryki Środkowej i</p>	<p>– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych</p> <p>– ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów</p> <p>– ocenia działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie ekspansji kolonialnej 	<p>– identyfikuje postacie Hernána Cortésa, Francisca Pizarra</p> <p>– omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych</p>	<p>– wyjaśnia, jakie czynniki decydowały o sukcesach konkwistadorów</p> <p>– przedstawia etapy podboju Ameryki Łacińskiej przez Hiszpanów</p> <p>– przedstawia skutki podbojów europejskich dla ludów Ameryki</p> <p>– omawia organizację imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie</p>	<p>wpływów na świecie zostały zawarte tylko pomiędzy Hiszpanią i Portugalią</p> <p>– omawia zasady kolonialnego podziału stref wpływów w XV i XVI w.</p> <p>– przedstawia przebieg podboju Meksyku oraz Peru i ich następstwa</p> <p>– omawia zjawisko niewolnictwa i jego znaczenie dla kolonializmu europejskiego</p> <p>– omawia proces kolonizacji Ameryki Północnej</p>	<p>Południowej z kolonizacją Ameryki Północnej</p> <p>– przedstawia ekspansję kolonialną w Afryce i Azji</p>	<p>– ocenia znaczenie niewolnictwa dla kolonializmu europejskiego</p>
4. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój demograficzny • Rozwój miast • Postęp techniczny i organizacja produkcji • Rozwój handlu • Kredyty, banki i giełdy • Inflacja i dualizm gospodarczy 	<p>– stosuje pojęcia <i>kapitalizm, bank, dualizm gospodarki europejskiej, folwark, pańszczyzna</i></p> <p>– charakteryzuje przemiany demograficzne w Europie na początku czasów nowożytnych oraz ich skutki społeczne i gospodarcze</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy w XVI w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>przyrost naturalny, system nakładczy, manufaktura, weksel, akcja, giełda, inflacja, popyt, podaż</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni strefy gospodarcze w XVI-wiecznej Europie</p> <p>– przedstawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji</p> <p>– omawia nowe zjawiska w ekonomii w XV i XVI w.</p> <p>– przedstawia nowy system organizacji pracy w zakładach produkcyjnych na zachodzie Europy</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rewolucja cen, grodzenia</i></p> <p>– wymienia przykłady rodów bankierskich nowożytnej Europy</p> <p>– określa uwarunkowania rozwoju miast i jego konsekwencje</p> <p>– opisuje rolę handlu w przemianach gospodarczych Europy w XVI w.</p> <p>– omawia rozwój systemu finansowego w Europie i jego wpływ na rozwój handlu</p>	<p>– przedstawia kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie</p> <p>– wymienia przykłady i omawia rolę kompanii handlowych</p> <p>– omawia wpływ procesu grodzenia na przemiany gospodarcze w Anglii</p> <p>– charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty europejskiej</p>	<p>– ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy</p>

			– przedstawia przyczyny i skutki podziału Europy na dwa różne systemy gospodarcze	– wyjaśnia, jakie były przyczyny procesu grodzień		
5. Kultura renesansu	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawy przełomu kulturalnego • Zainteresowanie antykiem i humanizm • Literatura odrodzenia • Sztuka renesansu i jej twórcy • Nauka w czasach odrodzenia 	<p>– stosuje pojęcia <i>renesans (odrodzenie), humanizm, teoria heliocentryczna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie odrodzenie (XIV/XV – XVI w.), wynalezienie ruchomej czcionki (1455)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Gutenberga, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza, Williama Szekspira</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne odrodzenia</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne humanizmu</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla upowszechnienia literatury</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>mecenat artystyczny, makiawelizm, utopia, monarchia absolutna, człowiek renesansu</i></p> <p>– identyfikuje postacie Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More’a (Morusa), Jeana Bodina, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarki, Sandra Botticellego, Rafaela Santi</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia</p> <p>– przedstawia myśl polityczną odrodzenia</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne literatury renesansu</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wybitnych przedstawicieli epoki nazywano ludźmi renesansu</p> <p>– przedstawia osiągnięcia wybitnych przedstawicieli renesansu na wybranych przykładach</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>manieryzm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Wawrzyńca Wspaniałego, Giorgia Vasariego, François Rabelaisa, Miguela Cervantesa, Albrechta Dürera</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu</p> <p>– omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku</p> <p>– opisuje rozwój architektury renesansu</p> <p>– omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu</p> <p>– omawia osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia</p>	<p>– identyfikuje postacie Giovanniego Pico della Mirandoli, Michela de Montaigne’a, Tommaso Campanelli, Jana van Eycka, Pietera Bruegela Starszego, Hansa Holbeina Młodszeo, Donatella, Miguela Serveta, Paracelsusa</p> <p>– na wybranych przykładach omawia dorobek humanizmu europejskiego</p> <p>– charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia</p>	<p>– ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl polityczną epoki odrodzenia</p>

<p>6. Reformacja i jej skutki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny reformacji • Wystąpienie Marcina Lutra • Reformacja i wojny religijne w Niemczech • Reformacja w Szwajcarii • Powstanie kościoła anglikańskiego • Społeczne i polityczne skutki reformacji 	<p>– stosuje pojęcia <i>reformacja, luteranizm (wyznanie ewangelicko-augsburskie), kalwinizm (wyznanie ewangelicko-reformowane) anglikanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie 95 tez przez Lutra (1517), <i>Akt supremacji</i> (1534), początek działalności Kalwina (1536)</p> <p>– identyfikuje postacie Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII</p> <p>– wymienia przyczyny reformacji</p> <p>– wymienia zasady wyznania luteranckiego, kalwińskiego i anglikańskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>nepotyzm, symonia, sprzedaż odpustów, protestanci, predestynacja, hugenoci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę chłopską w Niemczech (1525–1526), uznanie Henryka VIII za głowę Kościoła w Anglii (1531), pokój augsburski (1555)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni te państwa, w których zwyciężyła reformacja</p> <p>– identyfikuje postacie Thomasa Münzera, Ulricha Zwingliego</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina</p> <p>– przedstawia przejawy kryzysu w Kościele katolickim w XVI w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sprzedaż odpustów stała się impulsem do wystąpienia przeciwko Kościołowi katolickiemu</p> <p>– opisuje działalność Marcina Lutra</p> <p>– charakteryzuje ideologię luteranizmu i kalwinizmu oraz organizację Kościoła luteranckiego i kalwińskiego</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne Kościoła anglikańskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie edyktu Karola V uznającego Lutra za heretyka (1521), przyjęcie luteranizmu w Prusach Książęcych (1525), sejm Rzeszy w Spirze (1529)</p> <p>– identyfikuje postacie Johanna Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Melanchtona</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała popularność haseł reformacyjnych</p> <p>– przedstawia stosunek różnych grup społecznych w Niemczech do reformacji</p> <p>– omawia przyczyny, postulaty i skutki wojen religijnych w Niemczech</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Kościół angielski uniezależnił się od papieża</p> <p>– porównuje najważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji</p> <p>– omawia społeczne i polityczne skutki reformacji</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>kondotierstwo</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Związku Szmalkaldzkiego (1531), I wojnę szmalkaldzką (1546–1547), II wojnę szmalkaldzką (1551–1552), wojnę domową w Szwajcarii (1529–1531), przyjęcie luteranizmu w Danii i Norwegii (1527), Szwecji (1544) i w Inflantach (1561)</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragońskiej, Anny Boleyn, Thomasa More, Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej</p> <p>– omawia poglądy i działalność Zwingliego</p> <p>– przedstawia poglądy społeczne, które głosili najbardziej radykalni zwolennicy reformacji</p> <p>– opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji w Europie i jego skutki</p>	<p>– ocenia wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji</p> <p>– ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji</p>
-----------------------------------	---	--	---	--	--	--

<p>7. Kontreformacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kościół katolicki wobec reformacji • Reformy soboru trydenckiego • Walka z reformacją • Towarzystwo Jezusowe 	<p>– stosuje pojęcie <i>kontrreformacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sobór trydencki (1545–1563)</p> <p>– wymienia reformy przeprowadzone w Kościele katolickim na mocy uchwał soboru trydenckiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>reforma kościoła, inkwizycja, Indeks ksiąg zakazanych, jezuiti</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie zakonu jezuitów (1534), powołanie Świętego Oficjum (1542), ogłoszenie <i>Indeksu ksiąg zakazanych</i> (1559)</p> <p>– identyfikuje postacie Pawła III, Ignacego Loyoli</p> <p>– omawia okoliczności zwołania soboru powszechnego w Kościele w XVI w.</p> <p>– omawia działalność inkwizycji</p> <p>– opisuje działalność jezuitów</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Święte Oficjum</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zatwierdzenie zakonu jezuitów przez papieża (1540)</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli</p> <p>– przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji</p> <p>– charakteryzuje organizację zakonu jezuitów</p>	<p>– wymienia reformy posoborowe</p> <p>– wyjaśnia przyczyny popularności jezuitów w Europie w XVI i XVII w.</p>	<p>– ocenia działalność inkwizycji</p> <p>– ocenia działalność jezuitów</p> <p>– ocenia metody walki Kościoła z reformacją</p>
<p>8. Europa Zachodnia w XVI wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys monarchii stanowych • Imperium Habsburgów • Francja i Hiszpania na początku XVI w. • Rywalizacja francusko-habsburska • Przebieg wojen włoskich • Wojny religijne we Francji • Rewolucja w Niderlandach • Rywalizacja hiszpańsko-angielska 	<p>– stosuje pojęcia <i>monarchia absolutna, hugenoci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie noc św. Bartłomieja (1572), Edykt nantejski (1598)</p> <p>– wyjaśnia, jak doszło do wykształcenia się monarchii absolutnej</p> <p>– wymienia cechy monarchii absolutnej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej</p> <p>– omawia postanowienia Edyktu nantejskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Wielka Armada</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojny włoskiej (1494–1559), bitwę pod Pawią (1525), pokój w Cateau-Cambrésis (1559), rewolucję w Niderlandach (1566–1648), klęskę Wielkiej Armady (1588)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do walk religijnych</p> <p>– identyfikuje postacie Maksymiliana I Habsburga, Karola V, Franciszka I, Henryka IV Burbona, Wilhelma Orańskiego, Filipa II, Elżbiety I</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Sacco di Roma, gezowie, pacyfikacja gandawska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Wiedniu (1515), <i>Sacco di Roma</i> (1527), pacyfikację gandawską (1576), proklamowanie Republiki Zjednoczonych Prowincji Niderlandów (1588), przejęcie władzy przez Henryka IV Burbona (1594)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje wchodzące w skład imperium Habsburgów za panowania cesarza Karola V</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wojna trzech Henryków</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Marignano (1515), edykt tolerancyjny dla hugenotów (1562), rzeź w Wassy (1562), pokój z hugenotami (1570), unię w Utrechcie (1579), egzekucji Marii Stuart (1587)</p> <p>– identyfikuje postacie Henryka II, Fernanda Álvareza de Toledo</p> <p>– przedstawia sukcesy polityki dynastycznej Habsburgów z XVI w.</p>	<p>– ocenia politykę dynastyczną Habsburgów</p> <p>– ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej</p> <p>– ocenia politykę władców Francji wobec reformacji</p> <p>– ocenia konsekwencje rywalizacji hiszpańsko-angielskiej</p>

		zwycięstwo nad Wielką Armadą	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia osiągnięcia Karola V – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie – przedstawia okoliczności wydarzeń określanych jako noc św. Bartłomieja – przedstawia okoliczności przejścia władzy we Francji przez Henryka Burbona – wyjaśnia, czy Edykt nantejski wprowadzał całkowitą tolerancję religijną – przedstawia przyczyny i skutki rywalizacji francusko-habsburskiej – omawia znaczenie pokoju w Cateau-Cambrésis dla sytuacji geopolitycznej w Europie XVI w. – omawia przyczyny rywalizacji hiszpańsko-angielskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Ferdynanda, Karola VIII, Katarzyny Medycejskiej, Henryka Gwizjusza, Marii Stuart – opisuje politykę dynastyczną Habsburgów i jej konsekwencje – charakteryzuje sytuację polityczną we Francji pod rządami Walezjuszów – wyjaśnia okoliczności rozpoczęcia we Francji wojen religijnych – omawia konsekwencje nocy św. Bartłomieja – przedstawia przebieg i skutki wojen włoskich – przedstawia politykę Habsburgów wobec reformacji w Niderlandach – opisuje przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach – wyjaśnia, jakie czynniki zadecydowały o zwycięstwie Anglików nad Hiszpanami 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w. – omawia politykę królów francuskich wobec hugenotów – porównuje charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach 	
9. Ekspansja turecka i Europa Wschodnia w XVI w.	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspansja turecka • Walki z Turkami na Morzu Śródziemnym • Państwo moskiewskie • Szwecja w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>samodzierzawie, kniaź, bojarzy, opricznina</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Mohaczem (1526), koronację Iwana IV Groźnego na cara 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>janczarzy, Złota Orda</i> – lokalizuje w czasie uniezależnienia się Szwecji (1523), przyjęcie luteranizmu w Szwecji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Riksdag</i> – lokalizuje w czasie opriczninę (1565–1572), zniszczenie Nowogrodu Wielkiego (1570) – lokalizuje w przestrzeni kierunki i zasięg ekspansji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>unia kalmarska</i> – lokalizuje w czasie pokonanie Persji przez Turków (1514), zdobycie Rodos przez Turków (1522), bitwę 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia panowanie Iwana IV Groźnego – ocenia konsekwencje powstania nowych mocarstw w Europie

		<p>Wszechrusi (1547), bitwę pod Lepanto (1571)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Sulejmana II Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – przedstawia ekspansję imperium tureckiego w Europie i jej skutki – wymienia działania Iwana IV Groźnego prowadzące do wprowadzenia samodzierżawia w państwie moskiewskim 	<p>(1527), powstanie Ligi Świętej (1571)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Ludwika Jagiellończyka, Gustawa I Wazy – przedstawia osiągnięcia Iwana IV Groźnego – wymienia czynniki, które zadecydowały o sukcesach podbojów Turków osmańskich – wyjaśnia jakie znaczenie dla losów Europy miała bitwa pod Lepanto – omawia politykę wewnętrzną władców Moskwy zmierzających do wprowadzenia samodzierżawia – wyjaśnia, w jaki sposób Iwan IV Groźny rozprawił się z bojarską opozycją w państwie moskiewskim 	<p>imperium osmańskiego, tereny zajęte przez Szwecją w XVI w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Iwana III Srogię, Selima II – przedstawia etapy ekspansji tureckiej w Europie, Azji i Afryce – przedstawia proces budowania potęgi państwa moskiewskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach dynastia Wazów przejęła władzę w Szwecji – omawia proces budowania potęgi państwa szwedzkiego 	<p>pod Prevezą (1538), oblężenie Malty (1565), zdobycie Cypru przez Turków (1571)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Jana Zápolyi, Eryka XIV, Jana III Wazy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji międzynarodowej Węgier miały spory polityczne oraz konflikty religijne – omawia przebieg walk o dominację na Morzu Śródziemnym 	<p>Wschodniej i Północnej</p>
II. „ZŁOTY WIEK” RZECZYPOSPOLITEJ						
<p>1. Społeczeństwo państwa Jagiellonów w XVI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar i zaludnienie państwa Jagiellonów • Wieloetniczna Rzeczpospolita • Podział społeczny ludności • Mieszczenie i chłopci • Szlachta polska 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>magnateria</i>, <i>szlachta średnia</i>, <i>szlachta drobna</i>, <i>szlachta zagrodowa</i>, <i>szlachta gołota</i> – lokalizuje w przestrzeni obszar państwa Jagiellonów – wymienia stany społeczne w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje pojęcie <i>nobilitacja</i> – wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej – opisuje strukturę społeczeństwa Rzeczypospolitej – wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny – charakteryzuje strukturę stanu szlacheckiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>ludzie luźni</i>, <i>kahał</i> – lokalizuje w przestrzeni zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej – charakteryzuje strukturę demograficzną państwa Jagiellonów – charakteryzuje grupy narodowościowe 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia sytuację kobiet w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia korzyści i zagrożenia płynące z wieloetnicznego charakteru społeczeństwa Rzeczypospolitej

		– wymienia grupy, które wyodrębniły się w stanie szlacheckim	– wyjaśnia przyczyny zróżnicowania stanu szlacheckiego	zamieszkujące państwo polsko-litewskie – wyjaśnia, jakie przyczyny skłaniały sejm do wydawania ustaw antymieszczańskich		
2. Polska gospodarka w „złotym wieku”	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej • Organizacja folwarków • Miasta Rzeczypospolitej • Handel 	– stosuje pojęcia <i>folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</i> – wyjaśnia, na czym polegała gospodarka folwarczno-pańszczyźniana	– stosuje pojęcie <i>monopol dworski</i> – przedstawia, jak doszło do wykształcenia się gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce – omawia sposób organizacji folwarków – przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie gospodarka folwarczno-pańszczyźniana – omawia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcia <i>monopol propinacyjny, psucie monety</i> – lokalizuje w przestrzeni znaczące szlaki handlowe – wymienia ustawodawstwo umożliwiające budowanie gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej – omawia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia przyczyny słabości miast Rzeczypospolitej w XVI w. – wyjaśnia, jakie znaczenie w XVI w. miały jarmarki	– przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej – wskazuje podobieństwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej – omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej	– ocenia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej
3. Rozwój demokracji szlacheckiej	<ul style="list-style-type: none"> • Pozycja prawna szlachty • Polski parlamentaryzm • Narodziny demokracji szlacheckiej • Obrady sejmu walnego • Narodziny ruchu egzekucyjnego • Egzekucja praw i dóbr 	– stosuje pojęcia <i>demokracja szlachecka, sejm walny, izba poselska, senat, sejmiki</i> – lokalizuje w czasie zwołanie pierwszego sejmu walnego (1493), konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505)	– stosuje pojęcia <i>prawo ziemskie, królewszczyzny, sejm zwykły, sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejmik przedsejmowy, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i> – lokalizuje w czasie przywilej koszycki (1374),	– stosuje pojęcia <i>elekcja i koronacja vivente rege, rokosz lwowski, egzekucja praw i dóbr, lustracja</i> – lokalizuje w czasie przywilej mielnicki (1501), sejm piotrkowski (1504), I elekcję i koronację <i>vivente rege</i> (1529), rokosz lwowski (1537)	– stosuje pojęcia <i>inkompatibilia, księga grodzka</i> – wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej odegrała szlachta średnia – wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu	– ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej – ocenia rolę i znaczenie króla w systemie demokracji szlacheckiej – ocenia realizację postulatów ruchu egzekucyjnego

		<p>– identyfikuje postacie Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne demokracji szlacheckiej</p> <p>– opisuje strukturę sejmu polskiego po 1569 r.</p>	<p>przywilej czerwiński (1422), przywilej jedleńsko-krakowski (1430–1433), przywilej cerekwicki (1454), sejmy egzekucyjne (1561–1567)</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Bony Sforzy</p> <p>– omawia przyczyny wykształcenia się demokracji szlacheckiej w Polsce</p> <p>– przedstawia przebieg obrad sejmu walnego</p> <p>– omawia postulaty i cele ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację</p>	<p>– omawia pozycję prawną szlachty w Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się parlamentaryzmu w Polsce</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem</p> <p>– omawia narodziny ruchu egzekucyjnego</p>	<p>między magnaterią a szlachtą</p> <p>– charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.</p>	
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> • Wojnę z Moskwą • Polityka węgierska i stosunki z Habsburgami • Wojny o Mołdawię i relacje z Turcją • Rozwiązanie kwestii krzyżackiej • Walka o wpływy nad Bałtykiem 	<p>– stosuje pojęcie <i>sekularyzacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pokój krakowski i hołd pruski (1525)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta, Albrechta Hohenzollerna, Iwana IV Groźnego</p> <p>– wymienia działania podejmowane w polityce zagranicznej przez ostatnich Jagiellonów</p> <p>– omawia postanowienia pokoju krakowskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>flota kaperska, Dominium Maris Baltici</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Orszą (1514), zjazd w Wiedniu (1515), bitwę pod Mohaczem (1526), wojnę z zakonem krzyżackim (1519–1521), hołd lenny Gottharda Kettlera (1561), I wojnę północną (1563–1570)</p> <p>– identyfikuje postacie Maksymiliana I, Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Gottharda Kettlera</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>obrona potoczna, Statuty Karnkowskiego</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę popią (1478–1479), wyprawę na Mołdawię (1497), bitwę pod Obertynem (1530), przeniesienie praw do lenna w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563), powstanie Komisji Morskiej (1568), pokój w Szczecinie (1570), <i>Statuty Karnkowskiego</i> (1570)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni ziemie utracone przez Polskę i Litwę lub do nich</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>hospodar</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojny z Moskwą (1492–1494, 1500–1503, 1507–1522, 1534–1537), wyprawy mołdawskie na Pokucie (1502, 1530), przyłączenie Mazowsza do Korony (1524–1526), pokój wieczysty z Turcją (1533), przyłączenie Pokucia do Polski (1538)</p> <p>– identyfikuje postacie Iwana III Srogięgo, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego</p>	<p>– ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Starego – omawia politykę dynastyczną ostatnich Jagiellonów – opisuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem oraz o Inflanty 	<ul style="list-style-type: none"> przyłączone w latach 1492–1572, podział Inflant w 1561 r. – identyfikuje postacie Ferdynanda Habsburga, Jana Tarnowskiego – omawia przyczyny i skutki wojen z Wielkim Księstwem Moskiewskim w I połowie XVI w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie i ich wpływ na losy Węgier – omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia stosunki polsko-tureckie w XVI w. – przedstawia okoliczności inkorporacji Mazowsza do Korony – wskazuje różnice w polityce zagranicznej dwóch ostatnich Jagiellonów wobec Habsburgów 	
5. Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • Unia Polski i Litwy od XIV wieku • Litwa przed unią lubelską • Unia lubelska • Rzeczpospolita Obojga Narodów • Skutki unii lubelskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>unia realna</i>, <i>Rzeczpospolita Obojga Narodów</i> – lokalizuje w czasie unię lubelską (1569) – lokalizuje w przestrzeni terytorium Litwy i Korony po unii lubelskiej – identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – przedstawia postanowienia unii lubelskiej – przedstawia różnice między unią personalną a realną 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>polonizacja</i> – lokalizuje w czasie unię krakowsko-wileńską (1499), unię mielnicką (1501), sejm lubelski (1568–1569) – lokalizuje w przestrzeni ziemie wcielone do Korony na sejmie lubelskim – identyfikuje postacie Kazimierza Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Aleksandra – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta – omawia przyczyny dążeń do zacieśnienia unii między Polską i Litwą 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie objęcie tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1447) – omawia stosunki polsko-litewskiej w XV i XVI w. – przedstawia postanowienia unii polsko-litewskich – wyjaśnia, z czego wynikała silna pozycja polityczna rodów możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim – wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie rozdzielenie władzy w Polsce i na Litwie (1492), zniesienie autonomii Prus Królewskich (1569) – opisuje polityczne następstwa inkorporacji Wołynia i Ukrainy do Królestwa Polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii lubelskiej

			<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg sejmu lubelskiego – charakteryzuje ustrój polityczny Rzeczypospolitej Obojga Narodów – przedstawia skutki unii lubelskiej dla Polski i Litwy 	byli przeciwnikami ścisłego połączenia Polski i Litwy		
6. Reformacja i kontrreformacja	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej • Początki reformacji • Bracia polscy i czescy • Walka o tolerancję • Kontrreformacja w Polsce • Unia brzeska 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>arianie (bracia polscy), konfederacja warszawska</i> – lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573) – wymienia przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej – wymienia wyznania protestanckie, które rozwinęły się na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej – wyjaśnia, dlaczego XVI-wieczna Rzeczpospolita jest nazywana krajem tolerancji wyznaniowej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>zbór, bracia czescy, ugoda sandomierska, wolność religijna, unia brzeska, Kościół unicki (grekokatolicki)</i> – lokalizuje w czasie ugodę sandomierską (1570), unię brzeską (1596) – lokalizuje w przestrzeni tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy – identyfikuje postacie Fausta Socyna, Jana Łaskiego, Piotra Skargi – omawia zróżnicowanie wyznaniowe Rzeczypospolitej w XVI w. – charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich – przedstawia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce – omawia działalność jezuitów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>antytrynitaryzm, Kościół narodowy, dyzunicy</i> – lokalizuje w czasie rozłam wśród polskich kalwinistów (1562–1565), sprowadzenie jezuitów do Polski (1564), powołanie Akademii Wileńskiej (1579) – identyfikuje postacie Piotra z Goniądza, Stanisława Hozjusza, Jakuba Wujka – omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała idea Kościoła narodowego – omawia próby jednoczenia protestantów polskich – przedstawia realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce – wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał popularność wśród szlachty 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces rozprzestrzeniania się haseł reformacji w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała popularność haseł reformacyjnych w Polsce – przedstawia okoliczności powstania braci polskich 	– ocenia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce

			– przedstawia przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej			
7. Pierwsi władcy elekcyjni	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze bezkrólewie • Wolna elekcja • Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> • Rządy i ucieczka Henryka Walezego • Druga wolna elekcja • Wojna z Gdańskiem • Wojna o Inflanty • Polityka wewnętrzna Stefana Batorego 	<p>– stosuje pojęcia <i>bezkrólewie, elekcja viritim, Artykuły henrykowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie I wolną elekcję (1573), wojnę z Rosją (1578–1582)</p> <p>– identyfikuje postacie Henryka Walezego, Stefana Batorego</p> <p>– przedstawia zasady ustrojowe określone w <i>Artykułach henrykowskich</i></p> <p>– wymienia reformy wprowadzone w kraju przez Stefana Batorego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>konfederacja, interrex, sejm konwokacyjny, pacta conventa, piechota wybraniecka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572), sejm konwokacyjny (1573), ucieczkę Henryka Walezego do Francji (1574), elekcję Stefana Batorego (1575), wojnę Batorego z Gdańskiem (1576–1577)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Jamie Zapolskim (1582) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Anny Jagiellonki, Maksymiliana II</p> <p>– wymienia i charakteryzuje instytucje powołane w wyniku kompromisu między szlachtą i magnaterią po śmierci Zygmunta Augusta</p> <p>– wyjaśnia, w jakich celach w dawnej Polsce zawiązywano konfederacje</p> <p>– omawia przebieg pierwszej wolnej elekcji</p> <p>– wymienia różnice między <i>Artykułami henrykowskimi</i> a <i>pacta conventa</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>konfederacja kapturowa, sąd kapturowy, banicja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1575), reformę sądownictwa (1578), utworzenie piechoty wybranieckiej (1578)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581)</p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Sienickiego, Jakuba Uchańskiego, Ernesta Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazy, Samuela Zborowskiego</p> <p>– omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona</p> <p>– przedstawia kandydatów ubiegających się o tron polski podczas pierwszej elekcji</p> <p>– opisuje przebieg drugiej wolnej elekcji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p>	<p>– lokalizuje w czasie zjazd w Stężycy (1575), bitwę pod Lubieszewem (1576)</p> <p>– przedstawia spór między szlachtą i magnaterią w okresie pierwszego bezkrólewia</p> <p>– omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego</p> <p>– charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w czasach rządów Stefana Batorego</p>	<p>– ocenia rozwiązania ustrojowe przyjęte podczas pierwszego bezkrólewia i pierwszej wolnej elekcji</p> <p>– ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego</p>

			<p>– przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego</p> <p>– opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją o Inflanty</p> <p>– przedstawia bilans wojen Stefana Batorego z Gdańskiem i Moskwą</p>	<p>– przedstawia przebieg konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem</p> <p>– omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą</p>		
8. Renesans w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Humanizm w Polsce • Sztuka renesansu • Myśl społeczna i polityczna • Literatura • Geografia i historiografia • Rozwój nauk ścisłych i medycznych 	<p>– stosuje pojęcie <i>arrasy</i></p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansowej w Polsce</p> <p>– charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>attyka</i>, <i>arkady</i>, <i>krużganki</i></p> <p>– identyfikuje postacie Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera, Jana Zamojskiego</p> <p>– przedstawia mecenat artystyczny w Polsce</p> <p>– przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce</p> <p>– omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia</p> <p>– wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach odrodzenia</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę słowo drukowane odgrywało w życiu publicznym w Rzeczypospolitej w XVI w.</p>	<p>– identyfikuje postacie Filipa Buonaccorsiego (Kallimacha), Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Łukasza Górnickiego, Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Bernarda Moranda</p> <p>– omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu</p> <p>– wskazuje związki między polską i europejską architekturą renesansową</p> <p>– porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego</p>	<p>– identyfikuje postacie Santiago Gucciego, Stanisława Samostrzelnika, Stanisława Murzynowskiego, Wawrzyńca Goślickiego, Marcina Bielskiego, Reinholda Heidensteina, Bartosza Paprockiego, Wojciecha z Brudzewa, Jana z Łańcuta, Tomasza Kłosa, Józefa Strusia, Wojciecha Oczki, Michała Sędziwoja</p> <p>– charakteryzuje polskie osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych i medycznych</p> <p>– przedstawia dorobek polskiej historiografii</p>	<p>– porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego</p>

III. EUROPA W XVII WIEKU

<p>1. Angielska wojna domowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany społeczne i konflikty religijne • Spór króla z parlamentem • Wybuch konfliktu • Wojna domowa i utworzenie republiki • Protektorat Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna 	<p>– stosuje pojęcia <i>chwalebna (sławetna) rewolucja, monarchia parlamentarna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę domową (1642–1651), chwalebłą rewolucję (1688)</p> <p>– identyfikuje postać Olivera Cromwella</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny domowej</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do chwalebnej rewolucji i jakie były jej skutki</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>nowa szlachta (gentry), merkantylizm, rojaliści, Armia Nowego Wzoru, lord protektor</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ścięcia Karola I (1649), ogłoszenie republiki w Anglii (1649), <i>Akt nawigacyjny</i> (1651), początek dyktatury wojskowej Cromwella (1653), restaurację Stuartów (1660), <i>Habeas Corpus Act</i> (1679), <i>Ustawę o prawach</i> (1689)</p> <p>– identyfikuje postacie Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego</p> <p>– przedstawia wpływ przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w.</p> <p>– omawia etapy angielskiej wojny domowej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji angielskiej odegrała Armia Nowego Wzoru</p> <p>– omawia rządy Cromwella w okresie jego protektoratu</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>purytanizm, torysi, wigowie, Akt o następstwie tronu</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zwołanie Krótkiego Parlamentu (1640), obrady Długiego Parlamentu (1640–1653), <i>Wielką remonstrację</i> (1641), bitwę pod Naseby (1645), powołanie Parlamentu Kadłubowego (1648)</p> <p>– identyfikuje postać Marii Stuart</p> <p>– charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty</p> <p>– omawia podziały religijne w społeczeństwie angielskim</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I</p> <p>– charakteryzuje rolę Olivera Cromwella podczas angielskiej wojny domowej</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji monarchii Stuartów</p> <p>– omawia konflikt między Karolem II a parlamentem</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>prezbiterianie, independenci, yeomeni, jedenastoletnia tyrania</i></p> <p>– lokalizuje w czasie początek tzw. jedenastoletniej tyranii (1629), powstania w Szkocji (1637 i 1650), bitwę pod Marston Moor (1644), utworzenie Armii Nowego Wzoru (1645), powstanie w Irlandii (1649), wojnę angielsko-holenderską (1652–1654)</p> <p>– identyfikuje postacie Jakuba I Stuarta, Johna Pyma, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta</p> <p>– przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w.</p> <p>– charakteryzuje relacje między Karolem I a parlamentem angielskim</p>	<p>– ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji</p> <p>– ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji</p>
----------------------------------	--	--	---	---	--	---

				– wyjaśnia wpływ <i>Habeas Corpus Act</i> , <i>Ustawy o prawach</i> i <i>Aktu tolerancyjnego</i> na ustrój polityczny Anglii		
2. Wojna trzydziestoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny konfliktu • Powstanie czeskie • Początek wojny trzydziestoletniej • Walki w Europie w latach 1624–1648 • Pokój westfalski • Skutki wojny 	<p>– lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648)</p> <p>– przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej</p> <p>– omawia skutki wojny trzydziestoletniej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>defenestracja praska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Unii Protestanckiej (1608), utworzenie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618), okres czesko-palatynacki (1618–1624), okres duński (1624–1629), okres szwedzki (1630–1635), okres francuski (1635–1648)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni najważniejsze państwa protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej</p> <p>– identyfikuje postacie Macieja I, Ferdynanda II, Christiana IV, Albrechta von Wallensteina, Gustawa II Adolfa</p> <p>– podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy</p> <p>– wymienia etapy w przebiegu wojnę</p>	<p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Białą Górą (1620), edykt restytucyjny (1629), oblężenie Magdeburga (1631), bitwę pod Lützen (1632), bitwę pod Rocroi (1643)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zmiany terytorialne w Europie po pokoju westfalskim</p> <p>– identyfikuje postacie Fryderyka V Wittelsbacha, Maksymiliana Bawarskiego, Johana von Tilly’ego</p> <p>– omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na sytuację Europy</p> <p>– charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie Czeskim</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji praskiej</p> <p>– przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski</p>	<p>– lokalizuje w czasie list majestatyczny (1609), pokój w Lubece (1629), bitwę pod Breitenfelden (1631), bitwę pod Nördlingen (1634), pokój w Pradze (1635)</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne armii okresu wojnę trzydziestoletniej</p> <p>– wyjaśnia, jaki przebieg miała wojna trzydziestoletnia na Śląsku</p> <p>– wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki czy ogólnoeuropejski</p>	<p>– ocenia skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej</p>

			<p>trzydziestoletniej i charakteryzuje je</p> <p>– omawia postanowienia pokoju westfalskiego</p>			
<p>3. Absolutyzm we Francji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ludwik XIII i kardynał Richelieu • Rządy kardynała Mazarina • Władza absolutna Ludwika XIV • Rozwój gospodarczy • Polityka zagraniczna 	<p>– stosuje pojęcia <i>racja stanu</i>, <i>merkantylizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie rządu osobiste Ludwika XIV (1661–1715)</p> <p>– identyfikuje postacie Armanda de Richelieu, Ludwika XIV</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>fronda</i>, <i>Wysoka Rada</i>, <i>intendent</i>, <i>szlachta urzędnicza</i>, <i>kolbertyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zniesienie <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685)</p> <p>– identyfikuje postacie Ludwika XIII, Julesa Mazarina, Jeana-Baptisty Colberta</p> <p>– przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu i Ludwika XIV</p> <p>– wymienia warunki, jakie musiały zaistnieć, aby mogła powstać władza absolutna</p> <p>– charakteryzuje reformy ustrojowe Ludwika XIV</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Wersal stanowią „złotą klatkę” dla francuskiej arystokracji</p> <p>– omawia reformy gospodarcze w XVII-wiecznej Francji</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>wojna dewolucyjna</i>, <i>polityka reunionów</i></p> <p>– lokalizuje w czasie frondę parlamentarną (1648–1649), wojnę dewolucyjną (1667–1668), pokój w Akwizgranie (1668), wojnę francusko-holenderską (1672–1679), wojnę z Ligą Augsburską (1686–1697), pokój w Rijswijk (1697)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV</p> <p>– identyfikuje postacie Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki, Wilhelma III Orańskiego</p> <p>– omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu</p> <p>– omawia rządy kardynała Mazarina</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki frondy</p> <p>– opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej we Francji</p>	<p>– lokalizuje w czasie zdobycie La Rochelle (1628), edykt łaski (1629), pokój pirenejski (1659), pokój w Nijmegen (1678–1679)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII</p> <p>– charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV</p> <p>– wymienia grupy społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwne oraz charakteryzuje przyczyny takich postaw</p>	<p>– ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji</p> <p>– ocenia panowanie Ludwika XIV</p>
<p>4. Zmiany polityczne w</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Upadek potęgi Hiszpanii 	<p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Wiedniem</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>protekcjonizm</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie unię personalną Brandenburgii</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>moryskowie</i></p>	<p>– ocenia zmiany na arenie</p>

<p>Europie w XVII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polityka obronna Holandii • Wzrost znaczenia Brandenburgii • Potęga Szwecji • Węgry i Turcja 	<p>(1683), pokój w Karłowicach (1699) – identyfikuje postacie Fryderyka Wilhelma, Gustawa II Adolfa – wymienia przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią – przedstawia politykę wewnętrzną i zagraniczną Fryderyka Wilhelma</p>	<p>– lokalizuje w czasie traktaty welawsko-bydgoskie (1657), zawarcie Świętej Ligi (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Wilhelma III Orańskiego, Karola X Gustawa, Kara Mustafy – wyjaśnia, jakie skutki polityczne niosła ze sobą polityka protekcjonizmu – przedstawia okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski tron książęcy – omawia ekspansję terytorialną Prus w XVII w. – przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego – przedstawia antyturecką działalność Świętej Ligi</p>	<p>i Prus Książęcych (1618), wojny angielsko-holenderskie (1652–1654, 1665–1666, 1672–1674) – lokalizuje w przestrzeni zasięgu szwedzkiej ekspansji terytorialnej w Europie – identyfikuje postać Krystyny Wazy – przedstawia przyczyny gospodarcze i polityczne upadku potęgi Hiszpanii w XVII w. – wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojen angielsko-holenderskich – omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją – wyjaśnia, które kraje europejskie odniosły korzyści polityczne w drugiej połowie XVII w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie morysków (1568), powstania w Katalonii (1640–1652) i Portugalii (1640–1668), uznanie przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668), przejęcie przez Francję Regionu Franche-Comté (1678), pokój w Bredzie (1667), pokój w Nijmegen (1678), pokój w Rijswijk (1697), zdobycie Azowa (1696), bitwę pod Zentą (1697) – identyfikuje postać Axela Oxenstierny – wyjaśnia przyczyny wypędzenia morysków – przedstawia okoliczności odzyskania niepodległości przez Portugalię</p>	<p>międzynarodowej, do których doszło w XVII w.</p>
<p>5. Kultura baroku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pomiędzy renesansem a barokiem • Sztuka baroku • Nauka i filozofia • Teatr, literatura i muzyka 	<p>– stosuje pojęcia <i>barok</i>, <i>klasycyzm</i>, <i>realizm</i> – lokalizuje w czasie barok (k. XVI – poł. XVIII w.) – identyfikuje postacie Galileusza, Isaaca</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>teatr elżbietański</i>, <i>racjonalizm</i>, <i>empiryzm</i> – identyfikuje postacie Giovanniego Berniniego, Caravaggia, Petera Paula</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>manieryzm</i>, <i>barok dworski</i>, <i>libertynizm</i> – lokalizuje w czasie manieryzm (ok. 1527 – do k. XVI w.)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>jansenizm</i> – lokalizuje w czasie założenie Royal Society w Londynie (1660) – identyfikuje postacie Antoona van Dycka,</p>	<p>– ocenia, które rozwiązania w architekturze i sztuce baroku mogły robić szczególne wrażenie na wiernych</p>

		<p>Newtona, Kartezjusza, Williama Shakespeare'a, Moliera, Jana Sebastiana Bacha</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne epoki baroku</p>	<p>Rubensa, Rembrandta van Rijna, Francisca Bacona</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na narodziny baroku miała kontrreformacja</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury baroku</p> <p>– przedstawia cechy malarstwa barokowego</p> <p>– wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne literatury baroku</p>	<p>– identyfikuje postacie El Greca, Francesca Borrominiego, Diega Velázqueza, Johannesa Keplera, Blaise'a Pascala, Antonia Vivaldiego</p> <p>– przedstawia cechy manieryzmu w sztuce</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów światła i cienia”</p> <p>– wyjaśnia, co wyróżniało barok dworski</p> <p>– przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku</p> <p>– omawia osiągnięcia naukowe epoki baroku</p>	<p>Jana Brueghel Młodsze, Jeana-Baptisty Racine'a, Pierre'a Corneille'a, Georga Friedricha Haendla, Claudia Monteverdiego</p> <p>– wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikała specyfika baroku mieszczańsko-protestanckiego</p> <p>– omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce</p>	
IV. WIEK WOJEN						
<p>1. Rządy Zygmunta III Wazy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podwójna elekcja • Król i hetman • Wybuch wojny ze Szwecją • Rokosz Zebrzydowskiego • Wojna polsko-szwedzka 	<p>– stosuje pojęcie <i>husaria</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627)</p> <p>– identyfikuje postacie Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>rokosz</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę polsko-szwedzką (1600–1611), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608), wojnę polsko-szwedzką (1625–1629)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trzcianą (1629), rozejm w Starym Targu (1629) i jego postanowienia, rozejm w Sztumskiej Wsi (1635) i jego postanowienia</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>popularyści</i>, <i>regaliści</i>, <i>monarchia mieszana</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Zygmunta III Wazy (1587), przejęcie tronu Szwecji przez Zygmunta III Wazę (1592)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Byczyną (1588), bitwę pod Białym Kamieniem (1604), bitwę pod Guzowem (1607), bitwę pod Gniewem (1626), bitwę</p>	<p>– lokalizuje w czasie sejm inkwizycyjny (1592), bitwę pod Linköping (1598), detronizację Zygmunta III Wazy przez Riksdag (1599), inkorporację szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600)</p> <p>– identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Arendta Dickmanna</p> <p>– przedstawia rywalizację Zygmunta III</p>	<p>– ocenia relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim</p> <p>– ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla pozycji władcy i stabilizacji państwowości polskiej</p>

			<p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Mikołaja Zebrzydowskiego, Gustawa II Adolfa</p> <p>– przedstawia główne etapy walk polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p> <p>– omawia rolę husarii w prowadzeniu działań wojennych</p> <p>– charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego</p>	<p>pod Hamersztynem (1627)</p> <p>– identyfikuje postacie Maksymiliana Habsburga, Fiodora</p> <p>– omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej</p> <p>– opisuje relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim</p> <p>– przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej</p> <p>– omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.</p>	<p>Wazy z Maksymilianem Habsburgiem</p> <p>– przedstawia etapy walki Zygmunta III Wazy o tron Szwecji i jej skutki</p>	
2. Walki o koronę carów	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys państwa carów • Dymitriady • Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą • Walki o koronę carów • Wojna smoleńska 	<p>– stosuje pojęcie <i>dymitriady</i></p> <p>– lokalizuje w czasie I dymitriadę (1604–1605), wojnę smoleńską (1632–1634)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610)</p> <p>– identyfikuje postać Władysława IV Wazy</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojen z Moskwą w I poł. XVII w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie wyprawę Dymitra II Samozwańca (1607–1610), wojnę polsko-rosyjskiej (1609–1618), rządy polskie na Kremlu (1610–1612), wybranie Michała Romanowa na cara Rosji (1613)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Dywilinie (1618) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Dymitra I Samozwańca, Dymitra II Samozwańca,</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Wielka Smuta</i></p> <p>– lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), powstanie Wasyla Szujskiego (1606), zdobycie Moskwy przez Polaków (1610), wyprawę królewicza Władysława na Moskwę (1617)</p> <p>– identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Maryny Mniszchówny, Wasyla Szujskiego</p> <p>– omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>lisowczycy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Bołotnikowa (1606), pokój wieczysty między Moskwą i Szwecją (1609), powstanie antypolskie w Rosji (1611), rosyjsko-szwedzki traktat w Stołbowie (1617)</p> <p>– identyfikuje postacie Fiodora, Jerzego Mniszcha, Aleksandra Józefa Lisowskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polscy magnaci zdecydowali się poprzeć roszczenia kolejnych</p>	<p>– ocenia polityczne skutki wojen z Moskwą</p> <p>– ocenia postawę Zygmunta III Wazy w czasie wojen Rzeczypospolitej z Rosją</p>

			<p>Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jana Karola Chodkiewicza</p> <p>– przedstawia etapy wojen Rzeczypospolitej z Moskwą w I poł. XVII w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Władysław Waza nie objął władzy w Rosji</p>	<p>– charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwańca i ich skutki</p> <p>– omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą</p> <p>– przedstawia zabiegi Zygmunta III i jego syna królewicza Władysława o carską koronę</p>	<p>Dymitrów Samozwańców do tronu moskiewskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy</p> <p>– charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Rosjan</p>	
<p>3. Kozacy i konflikty z imperium osmańskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Imperium osmańskie i „awantury mołdawskie” • Kozacy na Ukrainie • Rejestr kozacki i pierwsze bunty • Wojna z Turcją • Plany Władysława IV 	<p>– stosuje pojęcia <i>Kozacy</i>, <i>przedmurze</i>, <i>chrześcijaństwa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimiem (1621)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Władysława IV Wazy</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1620–1621</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>jasyr</i>, <i>Dziki Pola (Zaporoże, Niż)</i>, <i>ataman</i>, <i>starszyzna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Chocimiu (1621) i jego postanowienia</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w.</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki dla Rzeczypospolitej miały najazdy tatarskie</p> <p>– charakteryzuje wewnętrzną organizację Kozaków</p> <p>– omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1620–1621</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Sicz</i>, <i>tabor</i>, <i>rejestr</i>, <i>pokój hetmański</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wyprawę Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595), traktat w Buszy (1617)</p> <p>– identyfikuje postać Jeremiego Mohyły</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii</p> <p>– opisuje geopolityczne położenie Ukrainy i jego wpływ na życie codzienne jej mieszkańców</p> <p>– wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki</p> <p>– omawia przyczyny i skutki powstań kozackich w końcu XVI w.</p> <p>– charakteryzuje okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kondominium</i>, <i>chadzki kozackie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ w Stambule (1595), powstanie Kosińskiego (1591–1593), wyprawę Jana Zamojskiego na Wołoszczyznę (1600), interwencji magnatów w Mołdawii (1615)</p> <p>– identyfikuje postacie Szymona Mohyły, Samuela Koreckiego, Michała Wiśniowieckiego, Krzysztofa Kosińskiego</p> <p>– omawia relacje między Rzeczpospolitą a Mołdawią w końcu XVI w.</p> <p>– omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i wewnętrzną</p>	<p>– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków</p>

			– przedstawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w.	znaczenie dla Rzeczypospolitej	Rzeczypospolitej w I poł. XVII w.	
4. Powstanie Chmielnickiego	<ul style="list-style-type: none"> • Problem kozacki • Przyczyny powstania • Wybuch powstania na Ukrainie • Walki w latach 1649–1653 • Zaangażowanie Moskwy w sprawy Ukrainy • Skutki powstania Chmielnickiego 	<p>– lokalizuje w czasie powstanie Chmielnickiego (1648–1655)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i Piławcami (1648), obronę Zbaraża (1649 r.), bitwę pod Beresteczkiem (1651)</p> <p>– identyfikuje postacie Bohdana Chmielnickiego, Jeremiego Wiśniowieckiego, Jana Kazimierza Wazy</p> <p>– charakteryzuje przyczyny i skutki powstania Chmielnickiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wojsko zaporoskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni ugodę zborowską (1649) i jej postanowienia, bitwę pod Batohem (1652), układ w Perejasławiu (1654) i jego postanowienia, unię w Hadziaczu (1658) i jej postanowienia, bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660), rozejm w Andruszowie (1667) i jego postanowienia</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary objęte powstaniem Chmielnickiego</p> <p>– identyfikuje postać Iwana Wyhowskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polityka władz Rzeczypospolitej wywoływała niezadowolenie Kozaków</p> <p>– omawia działalność polskiej szlachty i magnaterii na Ukrainie</p> <p>– przedstawia etapy powstania Chmielnickiego</p> <p>– określa przyczyny klęsk Polaków i sukcesów Kozaków w czasie powstania Chmielnickiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni ugodę w Białej Cerkwi (1651) i jej postanowienia, bitwę pod Żwańcem (1653)</p> <p>– identyfikuje postać Tuhaj-beja</p> <p>– wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie</p> <p>– omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Kozacy sprzymierzili się najpierw z Tatarami, a później z Rosją</p> <p>– omawia przebieg działań militarnych w czasie powstania Chmielnickiego</p> <p>– przedstawia polityczne pomysły rozwiązania problemu kozackiego w czasie powstania Chmielnickiego</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę</p>	<p>– lokalizuje w czasie ugodę kurukowską (1622), powstanie Pawluka (1637), powstanie Kostki-Napierskiego (1651)</p> <p>– identyfikuje postacie Iwana Sulimy, Pawła Pawluka, Stefana Potockiego, Mikołaja Potockiego, Marcina Kalinowskiego, Jerzego Ossolińskiego, Adama Kisiela</p> <p>– omawia powstania kozackie z I poł. XVII w.</p> <p>– przedstawia organizację i znaczenie militarne wojska zaporoskiego</p> <p>– opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej Kozaków zaporoskich w XVI i XVII w.</p>	<p>– ocenia postawy Polaków wobec powstania Chmielnickiego</p> <p>– ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego</p> <p>– ocenia znaczenie unii w Hadziaczu dla stosunków polsko-kozackich</p>

			– przedstawia postanowienia unii w Hadziaczu			
5. Potop szwedzki	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny najazdu szwedzkiego • Potop szwedzki • Wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej • Zmiana sytuacji międzynarodowej • Pokój w Oliwie i skutki wojny 	<p>– lokalizuje w czasie potop szwedzki (1655–1660)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni obronę Jasnej Góry (1655), pokój w Oliwie (1660)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Kazimierza Wazy, Karola X Gustawa</p> <p>– omawia przyczyny najazdu szwedzkiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją</p> <p>– przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wojna podjazdowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gołębkiem (1656), bitwę pod Warką (1656), traktat w Radnot (1656) i jego postanowienia, układy welawsko-bydgoskie (1657)</p> <p>– identyfikuje postacie Augustyna Kordeckiego, Stefana Czarnieckiego</p> <p>– omawia działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego</p> <p>– wskazuje przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego układ w Radnot stanowił zagrożenie suwerenności Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego</p> <p>– omawia polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturalne konsekwencje wojny ze Szwecją</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>śluby lwowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konfederację w Tyszowcach i Łańcucie (1655), śluby lwowskie Jana Kazimierza (1656), wygnanie arian z Polski (1658)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację pod Ujściem i w Kiejdanach (1655), bitwę pod Warszawą (1656)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni główne kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r.</p> <p>– identyfikuje postacie Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Jerzego II Rakocznego, Fryderyka Wilhelma</p> <p>– omawia sytuację polityczną, w jakiej znalazła się Rzeczpospolita przed potopem szwedzkim</p> <p>– opisuje, jakie znaczenie dla państwa polskiego miały traktaty welawsko-bydgoskie</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wojsko komputerowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie układ szwedzko-brandenburski (1656)</p> <p>– identyfikuje postacie Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego, Wincentego Gosiewskiego</p> <p>– przedstawia zmiany w polskiej armii XVII w.</p> <p>– charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej przed potopem szwedzkim i w jego czasie</p>	<p>– ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości polskiej</p> <p>– ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego</p> <p>– ocenia wpływ potopu na relacje między Rzeczpospolitą a Prusami</p>

				– wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania protestantów i jakie były tego skutki		
6. Wojna domowa i król „Piast”	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po potopie • Plany reform i następstwa tronu • Rokosz Lubomirskiego • Wybór „Piasta” na króla • Konflikt króla z opozycją • Początek wojnę z Turcją 	<p>– stosuje pojęcie <i>liberum veto</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze <i>liberum veto</i> (1652), wojnę z Turcją (1672)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego</p> <p>– wymienia przejawy kryzysu Rzeczypospolitej w II poł. XVII w.</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją</p>	<p>– lokalizuje w czasie rokosz Lubomirskiego (1665–1666), abdykację Jana Kazimierza (1668), elekcję Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczaczu (1672) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Władysława Sicińskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego</p> <p>– przedstawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim</p> <p>– omawia przejawy kryzysu państwowości polskiej w II poł. XVII w.</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki rokoszu Zebrzydowskiego</p> <p>– omawia okoliczności objęcia tronu Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny klęski Rzeczypospolitej w wojnie z Turcją w 1672 r.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>infamia</i>, <i>malkontenci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Mątwami (1666)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Kamieńca Podolskiego przez Turków (1672)</p> <p>– identyfikuje postać Ludwika Marii Gonzagi</p> <p>– charakteryzuje program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu króla z Jerzym Sebastianem Lubomirskim</p> <p>– omawia zmagania opozycji magnackiej i regalistów w czasie panowania Jana Kazimierza i Michała Korybuta Wiśniowieckiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie zawarcie Związku Święconego (1661), bunt Piotra Doroszenki (1671), pospolite ruszenie pod Gołębim (1672), konfederację pod Szczepczeszynem (1673)</p> <p>– identyfikuje postać Piotra Doroszenki</p> <p>– omawia wpływ konfliktów Jana Kazimierza oraz Michała Korybuta Wiśniowieckiego z opozycją magnacką na funkcjonowanie państwa</p> <p>– omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjonowanie Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza</p>

<p>7. Panowanie Jana III Sobieskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elekcja Jana III Sobieskiego • Wojna z Turcją • Polityka zagraniczna Sobieskiego • Zmiana sojuszów • Odsiecz wiedeńska • Zakończenie walk z Turcją • Ostatnie lata panowania Jana III 	<p>– stosuje pojęcie <i>odsiecz wiedeńska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Chocimiem (1673), bitwę pod Wiedniem (1683)</p> <p>– identyfikuje postać Jana III Sobieskiego</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1674–1676</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej</p>	<p>– lokalizuje w czasie elekcję Jana III Sobieskiego (1674), wojnę z Turcją (1674–1676), utworzenie Świętej Ligi (1684)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Parkanami (1683), pokój Grzymułtowski (1686) i jego postanowienia, pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Marii Kazimiery, Leopolda I Habsburga, Kara Mustafy</p> <p>– przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego</p> <p>– omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1674–1676</p> <p>– omawia założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni oblężenie Trembowli (1675), bitwę pod Żurawnem (1676), rozejm w Żurawnie (1676) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego</p> <p>– opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego</p> <p>– przedstawia skutki przejścia Sobieskiego do obozu prohabsburskiego</p> <p>– omawia działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie traktat w Jaworowie (1675), sojusz polsko-szwedzki (1677), sojusz polsko-habsburski (1683)</p> <p>– identyfikuje postacie Karola Lotaryńskiego, Anny Doroty Chrzanowskiej</p> <p>– przedstawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego</p> <p>– omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego</p> <p>– charakteryzuje politykę Sobieskiego wobec Brandenburgii, Rosji i Turcji</p>	<p>– ocenia skutki zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi</p> <p>– ocenia znaczenie traktatu pokojowego w Karłowicach z punktu widzenia polskiej polityki zagranicznej</p>
<p>8. Kryzys Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zniszczenia wojenne • Społeczne skutki wojen • Wzrost roli magnaterii • Przemiany ustrojowe i skarbowość • Sytuacja wyznaniowa w XVII wieku 	<p>– stosuje pojęcie <i>oligarchia magnacka</i></p> <p>– omawia zniszczenia wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w.</p> <p>– przedstawia przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>latyfundia magnackie, klientela magnacka, rządy sejmikowe, dysydenci</i></p> <p>– charakteryzuje społeczne skutki wojen</p> <p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu znaczenia magnaterii w II połowie XVII w.</p> <p>– omawia proces oligarchizacji życia</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>podatek podymny, podatek pogłówny, hiberna, kwarta, tanowe</i></p> <p>– przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej w Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia położenie gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>egzulanci</i></p> <p>– omawia wpływ kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia wpływ egzulantów na politykę państwa</p>	<p>– ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe, gospodarcze, społeczne i wyznaniowe w Rzeczypospolitej</p>

			<p>gospodarczego i politycznego Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe</p>	<p>rzecz zwiększenia swoich dochodów</p> <p>– omawia rodzaje sejmików i ich kompetencje</p> <p>– charakteryzuje położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>– omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w.</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i dyzunitami</p> <p>– opisuje relacje między wyznaniem na ziemiach Rzeczypospolitej</p>	
<p>9. Barok i sarmatyzm</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Początki baroku w Polsce • Architektura barokowa w Polsce • Rzeźba i malarstwo • Literatura barokowa • Oświata • Sarmatyzm 	<p>– stosuje pojęcia <i>sarmatyzm</i>, <i>złota wolność szlachecka</i>, <i>przedmurze chrześcijaństwa</i>, <i>orientalizacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie barok w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.)</p> <p>– opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kalwaria</i>, <i>ksenofobia</i></p> <p>– identyfikuje postacie Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska</p> <p>– wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój kultury i sztuki baroku miał mecenat królów elekcyjnych</p> <p>– przedstawia rolę magnaterii w rozwoju kultury baroku w Polsce</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki baroku w Polsce</p> <p>– omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i obyczajowość szlachty polskiej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>silva rerum</i></p> <p>– identyfikuje postacie Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Tylmana z Gameren, Daniela Naborowskiego, Macieja Miechowity, Marcina Bielskiego, Stanisława Sarnickiego</p> <p>– przedstawia wpływ potrydenckiej reformy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia rozwój budownictwa świeckiego epoki baroku na przykładzie rezydencji królewskich i magnackich</p> <p>– omawia osiągnięcia literatury polskiego baroku</p> <p>– przedstawia genezę ideologii sarmackiej</p>	<p>– identyfikuje postacie Peetera Danckersa de Rijja, Daniela Schultza, Baltazara Fontany, Walentego Różdzieńskiego, Anny Stanisławskiej, Wacława Potockiego, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Adama Adamandego Kochańskiego, Jana Brożka</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego kultura i sztuka baroku rozwijała się intensywnie w I poł. XVII w.</p> <p>– przedstawia rozwój nauki w dobie baroku</p> <p>– przedstawia przyczyny i przejawy spadku poziomu nauczania w polskich szkołach XVII w.</p>	<p>– charakteryzuje i ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.</p>

V. EUROPA I ŚWIAT W OKRESIE OŚWIECENIA

<p>1. Przemiany gospodarczo-społeczne w XVIII w</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby ludności • Rewolucja agrarna • Rewolucja przemysłowa w Anglii • Skutki rewolucji przemysłowej • Nowe koncepcje ekonomiczne 	<p>– stosuje pojęcia <i>eksplozja demograficzna, rewolucja agrarna, maszyna parowa, rewolucja przemysłowa, klasa robotnicza, liberalizm gospodarczy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie skonstruowanie maszyny parowej (1769)</p> <p>– identyfikuje postacie Jamesa Watta, Adama Smitha</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w XVIII-wiecznej Anglii doszło do rewolucji przemysłowej</p> <p>– omawia społeczne i gospodarcze skutki rewolucji przemysłowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rolnictwo intensywne, płodozmian, ogradzanie, wolny rynek, wolna konkurencja, gospodarka wolnorynkowa</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy</p> <p>– omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w.</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i jej skutki</p> <p>– przedstawia uwarunkowania rewolucji przemysłowej</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszyny parowej</p> <p>– wyjaśnia, jak formowała się klasa robotnicza</p> <p>– charakteryzuje klasę robotniczą w XVIII w.</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>luddyci, fizjokratyzm, leseferyzm</i></p> <p>– identyfikuje postać Thomasa Newcomena</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w.</p> <p>– wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową</p> <p>– omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.</p>	<p>– identyfikuje postacie Jethro Tulla, Edwarda Jennera, Johna Kaya, Edmunda Cartwrighta, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie dokonane przez Edwarda Jennera</p> <p>– omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle i górnictwie</p>	<p>– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej</p>
<p>2. Oświecenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wiek XVIII – stulecie rozumu • Filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia • Rozwój edukacji i ośrodków naukowych 	<p>– stosuje pojęcia <i>oświecenie, trójpodział władzy, umowa społeczna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie oświecenie (XVIII w.)</p> <p>– identyfikuje postacie Johna Locke’a, Charlesa</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>prawa naturalne, deizm, ateizm, racjonalizm, empiryzm, encyklopedyści, krytycyzm, sentymentalizm, klasycyzm</i></p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, w których najwcześniej zaczęły</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>rokoko, salon kulturalny</i></p> <p>– identyfikuje postacie Antoine’a Lavoisiera, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Benjamina Franklina,</p>	<p>– identyfikuje postacie Gottfrieda Wilhelma Leibniza, Vitusa Beringa, Jamesa Cooka, Daniela Defoe, Jonathana Swifta, Laurence’a Sterne’a, Antonia Canovy,</p>	<p>– ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-politycznej oświecenia na współczesne systemy polityczne</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Literatura oświeceniowa Rokoko i klasycyzm 	<p>Montesquieu (Monteskusza), Jeana-Jacques'a Rousseau</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy charakterystyczne epoki oświecenia omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej 	<p>upowszechniać się idee oświecenia</p> <ul style="list-style-type: none"> identyfikuje postacie Voltaire'a, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta przedstawia genezę oświecenia omawia myśl społeczno-polityczną oświecenia wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała <i>Wielka encyklopedia francuska</i> omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu 	<p>braci Montgolfier, Jacques'a-Louisa Davida</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne na wybranych przykładach omawia wpływ oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne omawia główne kierunki w rozwoju literatury oświeceniowej przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia 	<p>Josepha Haydna</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych 	
3. Powstanie Imperium Rosyjskiego	<ul style="list-style-type: none"> Początki rządów Piotra I Rządy Piotra I Wielka wojna północna i jej skutki Imperium po śmierci Piotra I Rosyjskie mocarstwo 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie przyjęcie przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721) identyfikuje postacie Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej wymienia reformy w Rosji przeprowadzone przez Piotra I i Katarzynę II 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>Senat Rządzący, gubernia</i> lokalizuje w czasie wielką wojnę północną (1700–1721), wojnę siedmioletnią (1756–1763) lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Nystad (1721) i jego postanowienia lokalizuje w przestrzeni obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II charakteryzuje zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje pojęcia <i>wielkie poselstwo, tabela rang, przymus szkolny, grażdanka</i> lokalizuje w czasie początek samodzielnych rządów Piotra I (1689), wielkie poselstwo (1697), ustanowienie Senatu Rządzącego (1711) lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Narwą (1700), bitwę pod Połtawą (1709) 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie powołanie Najświętszego Synodu (1721), wprowadzenie tabeli rang (1722), powstanie Jemieliana Pugaczowa (1773–1774), włączenie chanatu krymskiego i Gruzji do Rosji (1783) charakteryzuje politykę wyznaniową Piotra I przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci Piotra I 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II ocenia panowanie Piotra I i Katarzyny II jako władców oświeconych

			<p>przeprowadzone przez Piotra I</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny północnej – omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II – przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Karola XII, Elżbiety I, Piotra III – wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim – omawia przemiany, jakie z inicjatywy Piotra I zaszły w stanie szlacheckim – wyjaśnia, na czym polegała europeizacja Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II 	
<p>4. Przemiany polityczne w Europie w XVIII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Europejskie wojnę o sukcesję • Absolutyzm oświecony • Budowa potęgi Prus • Absolutyzm oświecony Fryderyka II • Pierwsze wojny śląskie • Wojna siedmioletnia • Reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii • Przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>absolutyzm oświecony</i>, <i>józefinizm</i>, <i>rządy parlamentarno-gabinetowe</i> – lokalizuje w czasie koronację Fryderyka I (1701), wojnę siedmioletnią (1756–1763) – identyfikuje postacie Fryderyka I, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II, Marii Teresy, Józefa II – omawia założenia idei absolutyzmu oświeceniowego – wymienia oświeceniowe reformy Fryderyka II – wymienia reformy Marii Teresy i Józefa II 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>sankcja pragmatyczna</i>, „<i>pierwszy sługa państwa</i>”, <i>laicyzacja</i>, <i>Rada Państwa</i>, <i>państwo policyjne</i>, <i>cenzus majątkowy</i> – lokalizuje w czasie powstanie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii (1707), sankcję pragmatyczną (1713), wojny śląskie (1740–1742, 1744–1745), pokój w Hubertusburgu (1763) – lokalizuje w przestrzeni następstwa wojny siedmioletniej – identyfikuje postacie Karola VI, Fryderyka II – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>patent tolerancyjny</i>, <i>pierwszy minister</i> – lokalizuje w czasie wojnę o sukcesję hiszpańską (1701–1714), wojnę o sukcesję polską (1733–1735), wojnę o sukcesję austriacką (1740–1748), pokój we Wrocławiu (1742), wprowadzenie obowiązku szkolnego w Prusach (1763), pokój w Paryżu (1763), patent tolerancyjny (1781), przyłączenia Irlandii do Wielkiej Brytanii (1801) – lokalizuje w przestrzeni następstwa wojen o sukcesję hiszpańską i polską, obszary włączone 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>odwrócenie przymierzy</i>, „<i>cud domu brandenburskiego</i>” – lokalizuje w czasie umowy w Utrchcie (1713) i Rastatt (1714), bitwę pod Dobromierzem (1745), pokój w Dreźnie (1745) – porównuje politykę Fryderyka Wilhelma I i Fryderyka II – przedstawia wpływ wojen w Europie na konflikty w koloniach – omawia przejawy kryzysu w państwach Europy południowej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia panowanie Fryderyka II i Józefa II jako władców oświeconych

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia etapy budowania potęgi państwa pruskiego – charakteryzuje reformy wewnętrzne Fryderyka II – przedstawia przyczyny i skutki wojen śląskich – wyjaśnia, w jakich okolicznościach wydano w Austrii sankcję pragmatyczną – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojnę siedmioletniej – charakteryzuje reformy wewnętrzne Józefa II 	<ul style="list-style-type: none"> do państwa pruskiego w I poł. XVIII w. – identyfikuje postacie Filipa V Burbona, Stanisława Leszczyńskiego, Jerzego I – przedstawia przyczyny i skutki europejskich wojen o sukcesję – omawia reformy wojskowe Fryderyka Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie państwa – charakteryzuje rządy Fryderyka I – omawia przebieg wojen śląskich – omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w. – charakteryzuje przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii 		
5. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki	<ul style="list-style-type: none"> • Kolonizacja Ameryki Północnej • Spór kolonistów z metropolią • Wojna o niepodległość • Ustrój Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Deklaracja niepodległości</i>, <i>państwo federacyjne</i> – lokalizuje w czasie wojnę o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783), <i>Deklarację niepodległości</i> (4 VII 1776), konstytucję Stanów Zjednoczonych (1787) 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>metropolia</i>, „<i>bostońskie picie herbaty</i>”, <i>Karta Praw</i> – lokalizuje w czasie ustawę o herbacie (1773), „<i>bostońskie picie herbaty</i>” (1773), <i>Kartę Praw</i> (1791) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Saratogą (1777), bitwę pod Yorktown (1781) i pokój w Wersalu (1783) i jego postanowienia 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>Armia Kontynentalna</i> – lokalizuje w czasie uchwałę o tzw. opłatach stemplowych (1765), I Kongres Kontynentalny (1774), II Kongres Kontynentalny (1775) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775) – lokalizuje w przestrzeni obszary przyłączone do 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie przybycie tzw. ojców Ameryki Pn. (1620), ustawę zakazującą koloniom handlu z innymi państwami niż Wielka Brytania (1775) – identyfikuje postacie Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia zaangażowanie mieszkańców kolonii i Europejczyków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych – ocenia wpływ idei oświecenia na rozwiązania ustrojowe przyjęte w Stanach Zjednoczonych

		<p>– identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Beniamina Franklina</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy kolonii angielskich chcieli uniezależnić się od metropolii</p> <p>– omawia skutki wojny o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p>	<p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn. na początku XVIII w.</p> <p>– identyfikuje postać Thomasa Jeffersona</p> <p>– omawia przebieg wojny o niepodległość kolonii angielskich</p> <p>– charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała Karta Praw</p>	<p>kolonii angielskich w wyniku wojnę siedmioletniej</p> <p>– identyfikuje postać Jerzego III</p> <p>– omawia proces kolonizacji Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w.</p> <p>– omawia organizację i gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn.</p> <p>– opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn.</p> <p>– przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez kolonistów na rzecz uzyskania niepodległości</p>	<p>– przedstawia rdzennych mieszkańców Ameryki Pn. i ich położenie</p> <p>– przedstawia rolę Bostonu w konflikcie kolonii z metropolią</p> <p>– porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi</p>	
7. Rewolucja we Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Francja w XVIII wieku • Społeczeństwo Francji • Stany Generalne • Rewolucja ludowa • Zmiana ustroju we Francji • Rewolucja burżuazyjna 	<p>– stosuje pojęcia <i>Wielka Rewolucja Francuska, monarchia konstytucyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie Wielką Rewolucję Francuską (1789–1791), szturm na Bastylię (14 VII 1789), <i>Deklarację praw człowieka i obywatela</i> (VIII 1789)</p> <p>– identyfikuje postać Ludwika XVI</p> <p>– opisuje przyczyny wybuchu rewolucji</p> <p>– przedstawia zasady zawarte w <i>Deklaracji</i></p>	<p>– stosuje pojęcia <i>stan trzeci, Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstytuanta), jakobini, kordelierzy, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa)</i></p> <p>– lokalizuje w czasie zwołanie Stanów Generalnych (1789), uchwalenie konstytucji (IX 1791)</p> <p>– identyfikuje postacie Ludwika XV, Marii Antoniny, Maximiliena de Robespierre’a, Georges’a</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>burżuazja, drobnomieszczaństwo, Gwardia Narodowa, Wielka Trwoga, rewolucja burżuazyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego (1789), ucieczkę Ludwika XVI z Paryża (1791)</p> <p>– identyfikuje postacie Emmanuela Josepha Sieyès’a, Marie Josepha de la Fayette’a</p> <p>– charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za</p>	<p>– omawia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji</p> <p>– wymienia idee oświeceniowe, które zostały utrwalone w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i></p> <p>– opisuje symbole rewolucji francuskiej</p>	<p>– ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji</p> <p>– ocenia burżuazyjny okres Wielkiej Rewolucji Francuskiej</p>

		<i>praw człowieka i obywatela</i>	Dantona, Jeana–Paula Marata – przedstawia strukturę społeczeństwa francuskiego, w tym skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego – charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym	panowania Ludwika XV i Ludwika XVI – przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe – omawia przebieg działań rewolucyjnych do 1791 r. – omawia zasady ustroju Francji określone w konstytucji z 1791 r.		
8. Republika Francuska	<ul style="list-style-type: none"> • Proklamowanie republiki • Wojna i dyktatura jakobinów • Przewrót termidoriański • Znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej 	– stosuje pojęcia <i>dyktatura jakobinów, wielki terror, dyktariat, społeczeństwo obywatelskie</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie republiki (IX 1792), dyktaturę jakobinów (1793–1794), wielki terror (1793–1794) – identyfikuje postać Maximiliena de Robespierre’a – wymienia cechy charakterystyczne dyktatury jakobinów – wyjaśnia, na czym polegało znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	– stosuje pojęcia <i>żyrondyści, Konwent Narodowy, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał Rewolucyjny, przewrót termidoriański</i> – lokalizuje w czasie zwołanie Konwentu (1792), stracenie Ludwika XVII (1793), powołanie Konwentu Ocalenia Publicznego (1793), przewrót termidoriański (VII 1794) – identyfikuje postacie Georges’a Dantona, Jean–Paula Marata – przedstawia okoliczności przejścia władzy przez jakobinów – charakteryzuje politykę wewnętrzną jakobinów – omawia rządy dyktariatu	– stosuje pojęcia <i>Marsylianka, rojaliści, powstanie w Wandei</i> – lokalizuje w czasie wypowiedzenie wojny Austrii (1792), konstytucję jakobińską (1793), konstytucję roku III (1795) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Valmy (1792), powstanie w Wandei (1793–1796) – omawia przebieg i skutki wojnę rewolucyjnej Francji z Austrią – omawia podział polityczny Legislatywy – omawia okoliczności upadku dyktatury jakobinów – wyjaśnia, na czym polegał nowy porządek rewolucyjnego świata jakobinów	– przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji – omawia losy króla Ludwika XVI w czasie rewolucji – przedstawia reakcję Europy i Francuzów na stracenie Ludwika XVI – porównuje rządy burżuazji (1789–1792), jakobinów (1793–1794) i dyktariatu (1794–1799)	– ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej

VI. KRYZYS I UPADEK RZECZYSPOLITEJ

<p>1. Rzeczpospolita w czasach unii polsko-saskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwsze lata unii polsko-saksońskiej • Rzeczpospolita w czasie wojny północnej • Kuratela rosyjska • Ostatnie lata rządów Augusta II • Wojna o polską koronę • Polityczna anarchia • Próby reform w czasach Augusta III • Reformy oświaty i ożywienie gospodarcze 	<p>– stosuje pojęcia <i>Familia</i>, <i>Collegium Nobilium</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Augusta II Mocnego (1697), sejm niemy (1717), założenie Collegium Nobilium (1740)</p> <p>– identyfikuje postacie Augusta II Mocnego, Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne panowania Augusta II Mocnego</p> <p>– wymienia postanowienia sejmu niemego</p> <p>– wymienia przejawy kryzysu państwa za panowania Augusta III</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>dysydenci</i>, <i>pijarzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pokój w Karłowicach (1699), wielką wojnę północną (1700–1721), traktat w Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715), wojnę o sukcesję polską (1733–1736)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni terytorium Saksonii</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej</p> <p>– omawia konsekwencje polityczne unii polsko-saskiej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał protektorat Rosji nad Rzeczpospolitą za panowania Augusta II Mocnego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Rzeczypospolitej miały decyzje sejmu niemego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja stronnictw magnackich u schyłku panowania Augusta II Mocnego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała anarchizacja polskiego życia politycznego za panowania Augusta III</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>republikanci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Kliszowem (1702), konfederację w Warszawie (1704), elekcję Stanisława Leszczyńskiego (1704), konfederację sandomierską (1704), bitwę pod Połtawą (1709), konfederację w Dzikowie (1734), sejm pacyfikacyjny (1736), powstanie biblioteki Załuskich (1747)</p> <p>– identyfikuje postacie Ludwika Contiego, Karola XII, Piotra I, Henryka von Brühla</p> <p>– wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym</p> <p>– przedstawia przebieg wielkiej wojny północnej na ziemiach polskich</p> <p>– omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich zwolennikami</p> <p>– charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej u</p>	<p>– lokalizuje w czasie wkroczenie wojsk szwedzkich do Saksonii (1706), wprowadzenia wojsk saskich do Rzeczypospolitej (1710), zamieszki religijne w Toruniu (1724), kasatę zakonu jezuitów (1773)</p> <p>– identyfikuje postacie Michała Fryderyka i Augusta Aleksandra Czartoryskich, Stanisława Poniatowskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Polska popadła w zależność od Rosji</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą</p> <p>– omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p>	<p>– ocenia panowanie Augusta II Mocnego</p> <p>– ocenia programy reform Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.</p> <p>– ocenia politykę zagraniczną Augusta III</p>
--	---	--	---	---	--	--

			<p>– przedstawia programy reform proponowane w czasach panowania Augusta III</p> <p>– omawia reformę oświaty i ożywienie kulturalne czasów saskich</p>	<p>schyłku panowania Augusta II</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojnę o sukcesję polską</p> <p>– przedstawia rolę Stanisława Leszczyńskiego w dziejach Polski w I połowie XVIII w.</p> <p>– omawia proces narastania anarchii wewnętrznej za panowania Augusta III</p> <p>– przedstawia politykę zagraniczną Augusta III</p> <p>– charakteryzuje ożywienie gospodarcze czasów saskich</p>		
2. Ostatnia wolna elekcja i I rozbiór Polski	<ul style="list-style-type: none"> • Elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego • Pierwsze reformy • Sprawa dysydentów i prawa kardynalne • Konfederacja barska • I rozbiór Polski • Sejm rozbiorowy 	<p>– stosuje pojęcie <i>prawa kardynalne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), powołanie Szkoły Rycerskiej (1765), uchwalenie praw kardynalnych (1768), konfederację barską (1768–1772), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>dysydenci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1764), konfederację w Radomiu (1767), sejm repninowski (1797–1798), sejm rozbiorowy (1773–1775), powołanie Rady Nieustającej (1775)</p> <p>– identyfikuje postać Mikołaja Repnina</p> <p>– przedstawia reformy sejmu konwokacyjnego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał problem polskich dysydentów</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>sejm delegacyjny, Generalność</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wprowadzenie wojsk rosyjskich do Rzeczypospolitej (1767), konfederacje w Słucku i Toruniu (1767)</p> <p>– identyfikuje postacie Michała Krasińskiego, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana</p> <p>– omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– przedstawia przebieg konfederacji barskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie skutki miała próba porwania</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>koliszczyzna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powołanie Generalności (1769), próbę porwania Stanisława Augusta Poniatowskiego (1771)</p> <p>– identyfikuje postacie Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, Wacława Rzewuskiego</p> <p>– omawia przebieg interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w latach 1767– 1768 i jej konsekwencje</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę przypisywała sobie Rosja w stosunku do Rzeczypospolitej</p>	<p>– ocenia postanowienia sejmu repninowskiego</p> <p>– ocenia działania konfederatów barskich</p> <p>– ocenia wpływ decyzji sejmu rozbiorowego na funkcjonowanie państwa polskiego</p>

		<p>– wymienia reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały prawa kardynalne</p>	<p>– przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r.</p> <p>– omawia decyzje sejmu rozbiorowego</p>	<p>Stanisława Augusta przez konfederatów barskich</p> <p>– omawia okoliczności podpisania I rozbioru Polski</p> <p>– przedstawia przebieg sejmu rozbiorowego</p>		
3. Oświecenie w Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Początki oświecenia w Polsce • Mecenat króla • Architektura i sztuki plastyczne • Literatura oświeceniowa • Edukacja i nauka 	<p>– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie oświecenie w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), utworzenie Komisji Edukacji Narodowej (1773)</p> <p>– identyfikuje postać Ignacego Krasickiego</p> <p>– wymienia cechu charakterystyczne oświecenia w Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej literaturze oświeceniowej</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>obiady czwartkowe, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powołanie Teatru Narodowego (1765)</p> <p>– identyfikuje postacie Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta (Canaletta), Juliana Ursyna Niemcewicza, Hugona Kołłątaja</p> <p>– omawia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w propagowaniu idei oświecenia</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę pełniły obiady czwartkowe</p> <p>– charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki polskiego klasycyzmu</p> <p>– charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.</p>	<p>- stosuje pojęcie <i>sentymalizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego, Wojciecha Bogusławskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego oświecenie w Polsce nazywa się „oświeceniem katolickim”</p> <p>– przedstawia początki oświecenia w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, jakimi metodami chciano przekształcić społeczeństwo polskie z sarmackiego w nowoczesne</p> <p>– na wybranych przykładach przedstawia realizację idei oświeceniowych przez polskich pisarzy epoki stanisławowskiej</p>	<p>– identyfikuje postacie Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogla, Stanisława Trembeckiego, Franciszka Salezego Jezierskiego, Jana i Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczobutta-Odlanickiego, Samuela Chróścikowskiego, Stanisława Staszica, Krzysztofa Kluka</p> <p>– omawia osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia</p>	<p>– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce</p> <p>– ocenia przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.</p>

				– wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać Teatr Narodowy		
4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany gospodarcze i społeczne po I rozbiorze • Królewskie plany reform • Zwołanie Sejmu Wielkiego • Plany sojuszu z Prusami • Reformy Sejmu Wielkiego • Stronnictwa na sejmie 	<p>– lokalizuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego (1788–1792)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II</p> <p>– wymienia stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu Wielkiego</p> <p>– wymienia reformy Sejmu Wielkiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>nobilitacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie likwidację Rady Nieustającej (1789), wprowadzenie podatku dla szlachty i duchowieństwa (1789), Ustawę o sejmikach (1791), Prawo o miastach królewskich (1791)</p> <p>– identyfikuje postacie Hugona Kołłątaja, Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Fryderyka Wilhelma II, Ignacego Potockiego</p> <p>– omawia rozwój przemysłu, komunikacji i handlu w Rzeczypospolitej w XVIII w.</p> <p>– opisuje okoliczności, w jakich doszło do zwołania Sejmu Wielkiego w 1788 r.</p> <p>– charakteryzuje główne stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu Czteroletniego</p> <p>– omawia reformy przeprowadzone w kraju przez Sejm Czteroletni</p>	<p>– stosuje pojęcia „czarna procesja”, <i>plenipotenci</i>, <i>jurydyki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie spotkanie w Kaniowie (1787), kodeks Zamojskiego (1776), przymierze z Prusami (1790), „czarną procesję” (1789)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Dekerta, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Stanisława Staszica</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w przemianach gospodarczo-społecznych odegrał Stanisław August Poniatowski</p> <p>– omawia przemiany społeczne w Rzeczypospolitej po I rozbiorze</p> <p>– przedstawia rolę Stanisława Augusta w pracach Sejmu Wielkiego</p>	<p>– identyfikuje postacie Andrzeja Zamojskiego, Prota Potockiego, Michała Kazimierza Ogińskiego, Pawła Ksawerego Brzostowskiego</p> <p>– omawia plany reform proponowanych przez Stanisława Augusta Poniatowskiego po I rozbiorze</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla reform Rzeczypospolitej miał zjazd w Kaniowie i wojna rosyjsko-turecka</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II sprzeciwiła się wprowadzeniu w Rzeczypospolitej Kodeksu Zamojskiego</p> <p>– przedstawia okoliczności, jakie towarzyszyły zawarciu sojuszu Rzeczypospolitej z Prusami</p>	<p>– ocenia rolę Stanisława Augusta Poniatowskiego w pracach Sejmu Czteroletniego</p> <p>– ocenia reformy przeprowadzone przez Sejm Wielki</p>

<p>5. Konstytucja 3 maja i II rozbiór Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Znaczenie Konstytucji 3 maja • Konfederacja targowicka • Wojna w obronie konstytucji • II rozbiór Polski 	<p>– stosuje pojęcia <i>monarchia konstytucyjna, konfederacja targowicka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie Konstytucję 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793)</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Augusta, Poniatowskiego, Katarzyny II, Tadeusza Kościuszki</p> <p>– omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej wprowadzone Konstytucją 3 maja</p> <p>– przedstawia skutki konfederacji w Targowicy</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>Ustawa rządzowa, Straż Praw</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę w obronie konstytucji (1792), sejm rozbiorowy (1793)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Zieleńcami (VI 1792) i Dubienką (VII 1792)</p> <p>– identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Szczęsnego Potockiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego</p> <p>– omawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja</p> <p>– wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji w Targowicy</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja</p>	<p>– lokalizuje w czasie ustanowienie Orderu <i>Virtuti Militari</i> (1792)</p> <p>– wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja zmieniła pojęcie narodu</p> <p>– omawia znaczenie Konstytucji 3 maja</p> <p>– przedstawia okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 1793 r.</p> <p>– omawia decyzje sejmu rozbiorowego</p>	<p>– identyfikuje postać Scipione Piattolego</p> <p>– przedstawia reakcję Rosji i Prus na Konstytucję 3 maja</p> <p>– omawia gospodarcze skutki wojny w obronie konstytucji</p>	<p>– ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja</p> <p>– ocenia szanse Polaków na utrzymanie reform Sejmu Wielkiego i Konstytucji 3 maja</p> <p>– ocenia postawy opozycji magnackiej wobec reform Sejmu Wielkiego</p> <p>– ocenia decyzje sejmu rozbiorowego</p>
<p>6. Powstanie kościuszkowskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeczpospolita po II rozbiórze • Przygotowania do powstania • Pierwsze walki • Przebieg powstania • Klęska insurekcji 	<p>– stosuje pojęcie <i>naczelnik</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie kościuszkowskie (1794)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Racławicami (4 IV 1794), bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>akt insurekcji, Najwyższa Rada Narodowa, kosynierzy, Uniwersał Połaniecki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794), <i>Uniwersał połaniecki</i> (7 V 1794), rzeź</p>	<p>– lokalizuje w czasie wymarsz gen. Madalińskiego z Ostrołęki do Krakowa (III 1794), wybuch powstania w Wielkopolsce (VIII 1794)</p> <p>– identyfikuje postacie Ignacego Działyńskiego, Antoniego Madalińskiego, Wojciecha Bartosza</p>	<p>– lokalizuje w czasie zawiązanie tzw. klubu polskich jakobinów (1794), samosądy w Warszawie (VI 1794), początek oblężenia Warszawy (VII 1794)</p> <p>– charakteryzuje polską emigrację polityczną po 1793 r.</p>	<p>– ocenia szansę utrzymania niepodległości przez Rzeczpospolitą po II rozbiórze</p>

		<p>Maciejowicami (10 X 1794)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki – przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki – przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miała bitwa pod Racławicami 	<p>Pragi (XI 1794), kapitulację Warszawy (XI 1794)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Aleksandra Suworowa – wyjaśnia, do czego zobowiązywał się Kościuszko w swojej przysiędze – przedstawia przebieg działań militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego – wymienia postanowienia <i>Uniwersału połanieckiego</i> 	<p>Głowackiego, Tomasza Wawrzeckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie Rzeczypospolitej po II rozbiórze Polski – omawia przygotowania do powstania kościuszkowskiego i okoliczności jego wybuchu – omawia zadania Kościuszki jako naczelnika – przedstawia działania polityczne podejmowane w czasie powstania kościuszkowskiego – omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim 	
<p>7. Upadek Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • III rozbiór Polski • Państwa europejskie a rozbiory • Czy rozbiórów można było uniknąć? 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni III rozbiór Rzeczypospolitej (1795) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II, Fryderyka II Wielkiego, Franciszka II Habsburga – omawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>krakowska szkoła historyczna</i>, <i>warszawska szkoła historyczna</i> – lokalizuje w czasie abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (1795) – omawia okoliczności podpisania III rozbioru Rzeczypospolitej – wymienia przyczyny upadku Rzeczypospolitej wskazywane przez historyków z warszawskiej i krakowskiej szkoły historycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie konwencję rozbiorową (1797) – przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r. – omawia ostatnie lata życia Stanisława Augusta Poniatowskiego – omawia stosunek Rosji, Austrii i Prus do rozbiórów Rzeczypospolitej – przedstawia stosunek państw europejskich do rozbiórów 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie Michała Bobrzyńskiego, Władysława Smoleńskiego – porównuje stosunek warszawskiej i krakowskiej szkoły historycznej do przyczyn upadku Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia historyczne znaczenie rozbiórów Rzeczypospolitej – ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej

VII. EPOKA NAPOLEOŃSKA

1. Początki rządów Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy dyktatoratu • Walki z I koalicją antyfrancuską • Nieudana wyprawa do Egiptu • Zamach stanu 18 <i>brumaire'a</i> • Walki z II koalicją antyfrancuską • Od konsulatu do cesarstwa 	<p>– stosuje pojęcie <i>kodeks cywilny</i></p> <p>– lokalizuje w czasie kodeks cywilny Napoleona (1801), koronację cesarską Napoleona (1804)</p> <p>– identyfikuje postać Napoleona Bonaparte</p> <p>– wymienia reformy Napoleona w okresie konsulatu</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon sięgnął po koronę cesarską</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>dyktatoriat, konsulat, konkordat</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wyprawę do Egiptu (1798), zamach 18 <i>brumaire'a</i> (1799), konkordat (1801)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Marengo i Hohenlinden (1800)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni republiki siostrzanej stworzonej przez Francuzów</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego zamach z 1799 r. uważa się za koniec rewolucji francuskiej</p> <p>– opisuje reformy wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego konsula</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>republiki siostrzanej</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konstytucję roku VIII (1799), wojnę z II koalicją antyfrancuską (1798–1802)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod piramidami (1798), bitwę pod Abu Kir (1798)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Campo Formio (1797), pokój w Lunéville (1801), traktat w Amiens (1802) oraz ich postanowienia</p> <p>– charakteryzuje karierę polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne rządów dyktatoratu</p> <p>– przedstawia okoliczności w jakich Napoleon przejął władzę we Francji</p> <p>– opisuje ustrój Francji za rządów konsulatu</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie republiki Batawskiej (1795), przejęcie przez Napoleona dowództwa nad wojskami we Włoszech (1796), bitwę pod Mondovi (1796), bitwę pod Lodi (1796), powstanie Republiki Cisalpińskiej (1797), kapitulację wojsk francuskich w Egipcie (1801)</p> <p>– identyfikuje postacie Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyèsy, Rogera Ducosa</p> <p>– wyjaśnia, jakie były skutki zainteresowania europejskich badaczy zabytkami starożytnego Egiptu</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki walk z I i II koalicją antyfrancuską</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Włoch miało utworzenie Republiki Cisalpińskiej</p>	<p>– ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula</p>
2. Ekspansja napoleońskiej Francji	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt z Wielką Brytanią 	<p>– stosuje pojęcia <i>blokada kontynentalna, „bitwa trzech cesarzy”</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Wielka Armia</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie Wielkiej Armii (1804–1805), powstanie</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie III koalicji antyfrancuskiej (1805),</p>	<p>– ocenia epokę napoleońską i jej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna Francji z III koalicją • Wojna z Prusami i Rosją • Wojna w Hiszpanii 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805), ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806)</p> <p>– identyfikuje postać Napoleona I</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Napoleon zastosował blokadę kontynentalną wobec Wielkiej Brytanii</p> <p>– przedstawia skutki wojen napoleońskich do 1807 r.</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trafalgarem (1805), bitwę pod Ulm (1805), bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwę pod Ławą Pruską i Frydlandem (1807), pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod Somosierrą (1809)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje uzależnione od Napoleona</p> <p>- identyfikuje postacie Aleksandra I, Franciszka II Habsburga</p> <p>– przedstawia rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w.</p> <p>– przedstawia postanowienia pokoju w Tylży</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego 1807 r. uważa się za moment hegemonii Francji w Europie</p>	<p>Związku Reńskiego (1806), wojnę w Hiszpanii (1808-1814)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Preszburgu (1805) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Louisa Davouta, Fryderyka Wilhelma III</p> <p>– opisuje przyczyny konfliktów Napoleona z państwami europejskimi w latach 1803–1807</p> <p>– omawia politykę, jaką prowadził Napoleon w krajach znajdujących się we francuskiej strefie wpływów</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii</p>	<p>powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806-1807)</p> <p>– identyfikuje postacie Józefa, Ludwika i Hieronima Bonaparte, Charlesa de Talleyranda, Jeana-Baptiste'a Bernadotte'a</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki wojny z III i IV koalicją antyfrancuską</p> <p>– omawia organizację Wielkiej Armii Napoleona</p>	<p>znaczenie dla państw i narodów europejskich</p>
3. Klęska Napoleona	<ul style="list-style-type: none"> • Hegemonia Francji w Europie • Wyprawa na Moskwę • Wojna z wielką koalicją • „Sto dni” Napoleona • Skutki epoki napoleońskiej 	<p>– stosuje pojęcie „<i>bitwa narodów</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Moskwę (1812), bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815)</p> <p>– identyfikuje postać Napoleona I</p>	<p>– stosuje pojęcia „<i>druga wojna polska</i>”, „<i>sto dni</i>” Napoleona</p> <p>– lokalizuje w czasie abdykację Napoleona I (1814), „<i>sto dni</i>” Napoleona (1815)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wagram (1809), bitwę pod</p>	<p>– lokalizuje w czasie odstąpienie Rosji od blokady kontynentalnej (1811), bitwę pod Smoleńskiem (1812), wojnę z wielką koalicją (1813), zajęcie Paryża przez wojska koalicji (1814), pokój paryski (1814), zesłanie Napoleona na Elbę (1814)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>styl empire</i></p> <p>– lokalizuje w czasie <i>styl empire</i> (1800–1815), powstanie V koalicji antyfrancuskiej (1809), bitwę pod Aspern-Essling (1809), włączenie królestwa Niderlandów do Francji (1810), bitwy pod</p>	<p>– ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich</p>

		<p>– przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego bitwę pod Lipskiem nazwano „bitwą narodów”</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Napoleona i Europy miała bitwa pod Waterloo</p>	<p>Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812)</p> <p>– identyfikuje postacie Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa, Józefa Poniatowskiego</p> <p>– omawia przyczyny i przebieg wyprawy Napoleona na Rosję</p> <p>– opisuje okoliczności klęski Napoleona w 1813 r. i jej skutki</p> <p>– omawia próbę przejęcia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki</p> <p>– przedstawia skutki polityczne i społeczne epoki napoleońskiej dla Europy</p>	<p>i na Wyspę św. Heleny (1815)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Schönbrunn (1809) i jego postanowienia</p> <p>– identyfikuje postacie Arthura Wellingtona, Ludwika XVIII</p> <p>– omawia przejawy hegemonii Francji w Europie w latach 1809–1812</p> <p>– opisuje taktykę przyjętą przez Rosjan w walce z Napoleonem</p> <p>– omawia postanowienia pokoju paryskiego z 1814 r.</p>	<p>Lützen i Budziszynem (1813)</p> <p>– identyfikuje postać Jeana-Baptiste Bernadotte’a</p> <p>– omawia przebieg i skutki wojny z V i VI koalicją antyfrancuską</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób doszło do objęcia tronu Szwecji przez Jeana-Baptiste Bernadotte’a</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego postać Napoleona Bonapartego w wielu krajach europejskich owiana jest legendą</p>	
4. Legiony Polskie we Włoszech	<ul style="list-style-type: none"> • Ziemie polskie pod zaborami • Sytuacja społeczna • Polityka i konspiracja • Powstanie Legionów Polskich we Włoszech • Koniec idei Legionów Polskich • Znaczenie Legionów Polskich 	<p>– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797), powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> (1797)</p> <p>– identyfikuje postacie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego</p> <p>– omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech</p> <p>– omawia okoliczności powstania <i>Pieśni</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Civita Castellana (1798), utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), bitwę pod Hohenlinden (1800), wystanie legionistów na San Domingo (1802)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje, w których walczyły polskie oddziały</p> <p>– identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Juliana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewicza</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>cyrkuł, Agencja, Deputacja Polska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Rimini (1797), bitwy pod Legnano i Magnano (1799), obronę Mantui (1799), założenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800), pokój w Lunéville (1801)</p> <p>– identyfikuje postać Pawła I, Samuela Bogumiła Lindego, Franciszka Barssa, Franciszka Dmochowskiego, Józefa Sułkowskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>kamera, rejencja, landrat, justycjariusz</i></p> <p>– lokalizuje w czasie założenie Centralizacji (1796), powstanie Towarzystwa Republikanów Polskich (1798), wznowienie działalności uniwersytetu w Wilnie (1803), otwarcia liceum w Krzemieńcu (1805)</p> <p>– identyfikuje postacie Onufrego Kopczyńskiego, Jana Śniadeckiego, Franciszka Karpińskiego,</p>	<p>– ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich</p> <p>– ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej sprawy narodowej</p>

		<i>Legionów Polskich we Włoszech</i> i jej znaczenie	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację na ziemiach polskich po III rozbiorze – charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów – opisuje losy Legionów po 1802 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzują sytuację społeczną na ziemiach polskich po III rozbiorze – przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i aktywność kulturalną Polaków po III rozbiorze – porównuje sytuację Polaków pod zaborami – omawia udział Legionów Polskich w walkach we Włoszech – przedstawia działalność Legii Naddunajskiej 	<p>Waleriana Działuszyckiego, Franciszka Gorzkowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje polską konspirację niepodległościową na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji – omawia i ocenia stanowisko Tadeusza Kościuszki wobec Napoleona 	
5. Księstwo Warszawskie	<ul style="list-style-type: none"> • Z Rosją czy z Napoleonem? • Napoleon na ziemiach polskich • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Wojna z Austrią • Wojna 1812 roku i jej skutki • Znaczenie Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powstanie Księstwa Warszawskiego (1807), konstytucję Księstwa Warszawskiego (1807), upadek Księstwa Warszawskiego (1813) – lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego – omawia ustrój Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie „<i>druga wojna polska</i>” – lokalizuje w czasie „drugą wojnę polską” (1812) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod Raszynem (1809) – identyfikuje postacie Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Poniatowskiego, Fryderyka Augusta I – lokalizuje w przestrzeni zmiany w zasięgu terytorialnym Księstwa Warszawskiego – omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia <i>Komisja Rządząca, szwoleżerowie</i> – lokalizuje w czasie powołanie Komisji Rządzącej (1807), zniesienie poddaństwa chłopów w Księstwie Warszawskim (1807), zajęcie Warszawy przez wojska rosyjskie (1813) – identyfikuje postać Stanisława Małachowskiego – omawia zmiany w sytuacji społeczeństwa Księstwa Warszawskiego – przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w Księstwie Warszawskim – omawia militarne znaczenie Księstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wprowadzenie <i>Kodeksu cywilnego</i> w Księstwie Warszawskim (1808) – charakteryzuje prorosyjską orientację części polskiej szlachty i magnaterii 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków – ocenia możliwości utrzymania polskiej państwowości na początku XIX w.

			<ul style="list-style-type: none">– przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego– omawia znaczenie Księstwa Warszawskiego	<ul style="list-style-type: none">Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej– omawia przebieg i skutki wojnę z Austrią		
--	--	--	--	--	--	--